landsbelang gold, een zekere saamwerking mogelijk was. Voor zulk een saamwerking is echter onverbiddelijk eisch, dat daardoor in niets te kort zou worden gedaan aan de heiligheid van onze geloofsovertuiging. Het is daarom niet voldoende, dat men over en weer formeel de overtuiging uitspreekt, dat onze Staten-overzetting revisie behoeft, men moet het ook vooraf er over eens zijn *in welken geest* die revisie zal geschieden.

Bij de vertaling van een notarieel stuk, een diplomatieke acte, een litterair product van onzen tijd doet het er niet toe, welke beginselen de vertaler is toegedaan; als hij maar een kundig man is, die zijn talen verstaat en trouw den inhoud weergeeft, kan men daarvoor iedereen gebruiken. Maar zoo staat het niet met de vertaling der Heilige Schrift. Niemand twijfelt er aan, dat de Leidsche overzetters kundige mannen zijn, die hun Hebreeuwsch en Nederlandsch goed verstaan, en dat zij voor hun conscientie eerlijk en nauwgezet zijn te werk gegaan; maar toch behoeft men hun vertaling maar op te slaan, om op schier elke bladzijde het bewijs te ontvangen, dat deze vertaling van moderne, d. i. van ongeloovige zijde is uitgegaan. Dat blijkt niet alleen uit de begeleidende aanteekeningen en toelichtingen, maar uit den tekst zelf, uit de wijze waarop vertaald is, uit de keuze zelf der woorden. Wie de Schrift niet als *Heilige Schrift*, niet als Gods Woord erkent, kan geen vertaling leveren, die voor de Kerk van Christus te gebruiken is.

Bij de vertaling der Schrift toch komt het er niet alleen op aan, woord voor woord getrouw weer te geven, maar heeft men in de eerste plaats vast te stellen welken *tekst* men als authentiek erkennen zal. Heel de vraag van de tekstcritiek in engeren zin komt hier dus aan de orde, en men zou willens blind moeten zijn om niet te erkennen, hoeveel invloed reeds daarbij het standpunt uitoefent, waarop men staat. De ongeloovige criticus, die in de Schrift niet anders dan een oude oorkonde ziet, veroorlooft zich met een vrijmoedigheid, die zelfs op litterair gebied nauwelijks geduld zou worden, allerlei wijzigingen en verbeteringen in den tekst aan te brengen, waartegen een geloovig geleerde wel zeer ernstige bezwaren zou hebben. Maar gesteld al, dat men het over den tekst zelf eens werd, dan was daarmede nog slechts de eerste moeilijkheid overwonnen. Nog veel grooter verschil van gevoelen zou zich daarna openbaren bij de vertaling zelve. Die vertaling is niet een letterlijke overzetting, maar hangt op menig punt weer af van de exegese of uitlegging, die men aan de woorden geeft. Zonder grondige exegese is een vertaling vooral van de moeilijke gedeelten der Heilige Schrift onmogelijk. De vertaling zelve is een vertolking van de gedachten van den schrijver, en onderstelt, dat men over die gedachten tot klaarheid is gekomen. Hoe zou dan oolt een moderne, die er bij vele teksten een gansch andere exegese op na houdt dan een orthodoxe, tot dezelfde vertaling kunnen komen? Wanneer Rome in Ef. V vertaalt: het sacrament des huwelijks is groot, terwijl alle protestantsche bijbels hebben: de verborgenheid des huwelijks is groot, dan ligt achter deze beide vertalingen een dogmatisch geschil. En waar zelfs een roomsche vertaling anders zal moeten zijn dan een protestantsche, hoeveel grooter zal dan het verschil niet wezen tusschen een moderne en een orthodoxe? En eindelijk, al stelt Dr. Noordtzij voor de uitgebreide kantteekeningen weg te laten, hij wil toch een korte inhoudsopgave boven elk hoofdstuk behouden en hier en daar een enkele toelichting bij den tekst plaatsen. Spreekt het niet vanzelf, dat ook daarbij het verschil in geloofsovertuiging uitkomen moet? Een korte inhoudsopgave boven Jesaja 40—66 zal van een geleerde, die op het standpunt der nieuwere kritiek staat, geheel anders moeten luiden dan van een, die gelooft dat ook deze profetie van Jesaja afkomstig is en vóór de ballingschap is gegeven.

We wijzen op deze bezwaren met nadruk, om daarmede scherp te doen uitkomen, hoe ongerijmd het zou wezen, in een commissie, die voor een nieuwe vertaling zou moeten zorgen, alleen te vragen naar mannen van wetenschap en niet naar mannen van een geloofsovertuiging. Maar daaruit volgt dan ook, dat medewerking van de Haagsche Synode in te roepen, op ons standpunt onmogelijk zou wezen. Bestond de Synode in haar meerderheid uit modernen, dan zou zij mannen als Prof. Oort aanwijzen, en hoe zou ons Gereformeerde volk ooit vertrouwen kunnen hebben in een vertaling, die uit zulke handen ons geschonken werd? Was de Haagsche Synode toevallig in haar meerderheid ethisch, dan zouden mannen als Prof. Wildeboer worden benoemd, die wat zijn kritisch standpunt aangaat, zelf erkent tot de school van Kuenen-Wellhausen te behooren en geheel op den door hen gelegden grondslag voort te bouwen; en hetzelfde bezwaar bleef bestaan.

Naar het ons voorkomt, heeft Dr. Noordtzij met dit bezwaar te weinig rekening gehouden. Toen de Dordtsche Synode tot de benoeming der overzetters overging, wees de voorzitter er terecht op, dat bij die keuze niet alleen op wetenschap en kennis moest gelet worden, maar ook op vroomheid en godzaligheid, opdat het volk een goed vertrouwen in de nieuwe vertaling hebben zou. Voor onzen tijd geldt die vermaning niet minder. Een vertaling, die ten deele door moderne of ethische theologen ons geleverd werd, zou nooit het vertrouwen van ons volk kunnen verwerven.

Treftafel.

Dr. H. Visscher, Hoogleeraar te Utrecht, *Religie en Gemeenschap bij de Natuurvolken.* Eerste Deel. Utrecht, G. J. A. Ruijs 1907.

Naar ik reeds mededeelde bestaat dit eerste deel van Prof. Visscher's boek uit drie hoofdstukken en wel: I De religie als sociaal feit; II De sociale typen en hunne indeeling; III De absolute religieuse phase. Voor lezers, die met de termini technici van de Sociologie niet eenigszins vertrouwd zijn, zullen deze titels, naar ik vrees, niet geheel duidelijk wezen. Mij dunkt, de geachte schrijver had het ook wel wat eenvoudiger kunnen zeggen. Zeker, in een vakboek mag men de vak-taal gebruiken, maar *Religie en Gemeenschap bij de Natuurvolken* is toch metterdaad niet een boek dat zich uitsluitend beweegt op het gebied der Sociologie en alleen bestemd is voor Sociologen of voor hen, die het worden willen. Ik zou hier niet op wijzen, indien ik niet vreesde, dat deze vaktermen velen van de lezing van het boek zullen afschrikken en dat zou ik betreuren.

Ook wil het mij voorkomen, dat de geheele indeeling van dit boek, waarin gehandeld zal worden over *Religie en Gemeenschap bij de Natuurvolken*, afgezien nog van het gemis aan perspicuiteit, eenigszins zonderling is.

Uit het voorwoord toch van Dr. Visscher's boek weten wij, dat er nog een tweede deel moet komen waarin gehandeld zal worden van *de sociale functie der religie*, en ook dat de eerste twee hoofdstukken van het thans verschenen eerste deel maar „inleidende beschouwingen zijn".

Bij hoofdstuk drie steekt de geachte schrijver dus eerst van wal en zijn eigenlijke stof: *Religie en Gemeenschap bij de Natuurvolken* behandelt hij alzoo in twee onderdeelen: 1e. *De absoluut religieuse phase* en 2e. *De sociale functie der religie.*

Deze indeeling nu dunkt mij ietwat singulier.

Ik zou ook deze opmerking over den vorm achter wege hebben gelaten indien ik niet de overtuiging had, dat de min gelukkige groepeering schade doet, zoo al niet aan den inhoud zelf, dan toch aan de wijze waarop deze is behandeld.

Ik ga mij ditmaal bepalen tot de eerste der twee inleidende hoofdstukken: *De religie als sociaal feit* (p. 9—49). De bedoeling van dit hoofdstuk is, dat de religie, zooals de nieuwere Sociologie leert, is een sociaal feit, een *factum sociale.*

Op zich zelf heeft Prof. Visscher tegen dit beweren geen bezwaar, al heeft hij ook, en hier zijn wij het volkomen met hem eens, zijn restricties.

Nu acht ik het weer bedenkelijk, dat de schrijver ons niet terstond vertelt wàt een sociaal feit en dan wàt religie is. Eerst op p. 22 zegt hij, na van het recht, de publieke opinie en de taal te hebben gesproken — dit nu zijn *sociale* feiten.

Wàt nu echter een sociaal feit is, laat hij dan nog maar raden. En niet dan zes pagina's verder, op p. 28, krijgen wij een definitie, ontleend aan Durkheim. „Alle wijze van zien of handelen met eigen existentie toegerust, onafhankelijk van alle individueele manifestatie, zich uitbreidend voor een bepaalde gemeenschap is een sociaal feit."

Visscher begint zijn boek met dezen zin: „De religie is een centraal verschijnsel."

Ook dit begin acht ik niet gelukkig.

Hiermede toch verliest de latere, zoo uitnemende uiteenzetting die de schrijver geeft van het verschil tusschen het *wezen* der religie en haar *openbaring*, weer de noodige doorzichtigheid. Waarom ons niet eerst gezegd wàt religie is, en verder hoe zij van uit het middelpunt van het menschelijk zieleleven haar invloed op ons intellectueel-gemoeds- en wilsleven oefent? Dan toch zou eerst duidelijk zijn geworden waarom men der tegenwoordige Sociologie of leer van de sociale vormen van het gemeenschapsleven, haar beweren, dat de religie een sociaal feit is, — alleen dan kan toegeven wanneer zij daarbij ook rekening gelieft te houden met de psychische kern van de religie en wel in het individueele leven, en niet uitsluitend met haar uitwendige openbaring in het *gemeenschapsleven.* Men moet, en dat is hier mijn bezwaar tegen dit eerste inleidende hoofdstuk, de meening van den geleerden schrijver te veel ondervangen; men moet haar te veel zoeken.

Het is als met de titels der hoofdstukken, het had alles eenvoudiger kunnen gezegd.

Is men echter over dit bezwaar eenmaal heen, dan is het pogen van Dr. Visscher in dit hoofdstuk uitnemend geslaagd. Hij heeft recht op de instemming en den dank van alle christelijke denkers voor dit zijn betoog over de verhouding van wat ik, met Wundt, zou willen noemen „individualisme en universalisme," in betrekking tot de religie.

Dit hoofdstuk handelt nog maar van de *religie* en de *gemeenschap* „überhaupt". Eerst later krijgen wij de religie en de gemeenschap bij de natuurvolken. Maar Visscher toont reeds hier een oog te hebben voor de groote gedachte die in het bewustzijn van onzen tijd voorzit, en die ik niet beter kan omschrijven dan als de gedachte van het *organische.* Ook de *sociale feiten*, of eenvoudiger uitgedrukt, de tot vastheid gekomen uitingen van het gemeenschapsleven, zoo als de taal, en het recht, en de zeden, en de vormen der religie; zij zijn niet door de menschen *gemaakt* maar zij zijn *geworden.* Het is er mee zooals de biologie ons leert, als met het physische leven, waarin uit de levende cel heel het organisme *wordt.*

Een zelfde gedachte als in den ouden strijd tusschen *physis* en *thesis*, welke reeds die Griekische denkwereld verdeelde, voor welke „de levende cel" nog een verborgenheid was.

Maar al is er zeker analogie tusschen het physische en het psychische, tusschen stof en geest, daarom mag het geestelijk *worden* nog niet met het stoffelijk *worden* geïdentificeerd, en moedig verzet Visscher zich dan ook tegen alle pogen der nieuwere Sociologie om hier het geestelijke te resorbeeren in het stoffelijke.

Heel zijn betoog in dit eerste hoofdstuk gaat er dan ook om u duidelijk te maken, dat de religie in het complex van haar uitwendige openbaringen zeker een vrucht is van het gemeenschapsleven en als zoodanig normeerend optreed tegenover het individu; dat het individu hier evenmin als op het gebied van de taal, van het recht of van de zedelijkheid, autonoom is. Maar ook, dat deze vrucht van het gemeenschapsleven wortelt in het psychisch leven der individuen. De religie — de religio subjectiva, — is allereerst een zaak van den mensch, en de religievormen zijn als vrucht van de menschelijke gemeenschap *geworden*, omdat de mensch niet maar is bloot individu, maar ook gemeenschapswesen, lid van een organisch geheel.

De waarheid in de organische gedachte van onzen tijd toont Visscher hier te hebben gegrepen, maar, en dat acht ik een van de groote verdiensten van zijn boek, ook voor het gevaar dat met haar gepaard gaat, heeft hij een oog.

En daarbij wijst hij, als een echt christelijk denker, tevens aan hoe de centrale betrekenis van de religie zoo voor den individu als voor de gemeenschap, haar grond heeft in de Godsidee, die, hoe ook verbijzonderd, haar oorsprong heeft in de *schepping* van den mensch en in dien mensch van een menschheid.

Vereenigingsleven.

Het 23ste Jaarverslag der Vereeniging tot Chr. verzorging van Krankzinnigen geeft cijfers en getallen, waarbij een gewoon mensch, vreemd aan groote kapitalen, zou duizelen.

De uitgaven voor Veldwijk beliepen over 1906 ruim 4 ton, die voor Bloemendaal ruim 189 duizend gulden, en die voor Dennenoord ruim 186½ duizend gulden. Straks wordt Wolfheze geopend; en ook dat gesticht zal in het volgend jaarverslag hooge cijfers en groote getallen te zien geven. Immers, krankzinnigengestichten en gevangenissen hebben in dezen bewegelijken en gejaagden tijd, waarin zoo velen het ook met het mijn en het dijn niet zoo nauw nemen, nering, zooals een spotter het onlangs uitdrukte, Doch juist daarom stemt het tot zoo groote dankbaarheid, dat de christelijke actie ook uitging naar de ongelukkige krankzinnigen, opdat hun verzorging geschieden kon naar den eisch des Woords.

Tegenover de groote uitgaven van tonnen gouds staat slechts een ontvangst aan contributie, collecten, giften en legaten van *f* 14.350,63. Al het andere moet gedekt worden door de verpleeggelden.

Begrijpelijk, dat het met de financiën niet altijd zoo voorspoedig gaat als wel gewenscht wordt. Toch is er, gelijk de Penningmeester zegt, steeds reden om dankbaar te zijn, dat Gods Vaderhand over de Vereeniging tot hiertoe zorgend uitgestrekt is. De Vereeniging kon aan haar groote verplichtingen voldoen, en het vertrouwen in haar soliditeit bleef tot heden ongeschokt. Het spreekt intusschen vanzelf dat bij den grooten omvang, dien haar arbeid allengs heeft genomen, het noodzakelijk wordt dat moet uitgezien naar middelen om de inkomsten te vermeerderen. Dit laatste is, blijkens het 23ste jaarverslag, inderdaad noodig. Het jaarverslag geeft overigens een duidelijk overzicht van den financieelen toestand; iets wat mogelijk is door de commercieele boekhouding, welke voor ieder gesticht zeer terecht wordt gevolgd.

De finantiën maakten op de laatste gehouden jaarvergadering vanzelf een onderwerp van breede bespreking uit. Er was gevraagd of de contributiën nog wel noodig waren; het antwoord was te verwachten: „zonder de contributiën kwamen we er niet!" „Zelfs behoort op ruimer vloeiende contributiën en collecten aangedrongen te worden. Wel staan de Staten van onderscheidene provinciën niet ¦on-sympathiek tegenover de Vereeniging, wat reeds blijkt uit de bedragen, die de Staten aan de ¦Vereeniging leenen; maar een bedrag van *f* 1650 per bed is niet geheel voldoende om tekorten tegen te gaan. In overweging werd dan ook gegeven om de verpleeggelden te verhoogen; iets waarmede de Penningmeester tot het uiterste oogenblik wil wachten. Te vreezen is echter, dat het daartoe wel zal moeten komen.

Het verloop der bevolking van de Stichtingen was, voor zoover de patiënten betreft, als volgt:

Aanwezig. Op 1 Jan. 1906 op Veldwijk: 541 (217 m. 324 v.).
In 1906. Opgenomen: 182 (85 m. 97 vr.)
Afgevoerd: 82 (37 m. 43 vr.).
Aanwezig. Op 31 Dec. 1906: 641 (265 m. 376 v.)
Aanwezig. Op 1 Jan. 1906 op Bloemendaal 527 (263 m. 264 v.)
In 1906. Opgenomen: 61 (33 m. 28 v.)
Afgevoerd: 59 (31 m. 28 v.).
Aanwezig op 31 Dec. 1906: 529 (265 m. 264 v.).
Aanwezig. Op 1 Jan. 1906 op Dennenoord 517 (210 m. 307 v.)
In 1906. Opgenomen: 114 (28 m. 86 v).
Afgevoerd: 107 (29 m. 78 v.).
Aanwezig. Op 31 Dec. 1906: 524 (209 m. 315 v.)

Onder deze patiënten waren op Veldwijk 42 mannen en 39 vrouwen in gezinsverpleging. Het aantal der opgenomen patiënten op Veldwijk was dit jaar bijzonder groot, maar dit meer in schijn dan in werkelijkheid. De reden lag hierin, dat volgens de nieuwe wet op de gezinsverpleging, alle patiënten die in die verpleging waren en reeds vroeger uit de registers waren afgeschreven, opnieuw als opgenomen moesten worden ingeschreven.

De Vereeniging telt plm. 9500 leden, 68 Afdeelingen en 420 Correspondenten, terwijl 50 Corporatiën, zoowel Kerkeraden als Diaconiën, ook weder in het afgeloopen jaar met hun zeer gewaardeerde hulp steunden.

Gelijk te verwachten was, worden in het jaarverslag eenige gevoelvolle woorden gewijd aan de nagedachtenis van het oud-Kamerlid F. W. J. Baron van Aylva van Palland, die om nog andere redenen dan die van geboorte, tot de edelen van ons Volk kan worden gerekend; een christenman, bij wien het noblesse oblige geen zinledig woord was, en die zeer veel ten goede van de Vereeniging heeft gedaan. Terecht schreef Ds. van der Hoogt van hem in het maandblad *Bethesda:*

„Reeds aanstonds bij de opening van Veldwijk, nu 20 jaren geleden, openbaarde de overledene zijn bijzondere sympathie voor deze Stichting in stoffelijken en zedelijken steun, en zijn liefde voor onzen arbeid is tot zijn laatste oogenblikken toe, onverzwakt gebleven. Welk een genot was het hem, zoolang zijne krachten dit toelieten, op de Stichting te toeven en in al haar belangen meê te leven; en meermalen nam hij des Zondags als „buurman" deel aan de godsdienstoefening in de Stichtingskerk. De betrekking tot onze Vereeniging zou echter nog nauwer worden. In de Algemeene Vergadering van 1890 werd de heer van Pallandt tot lid van het Algemeen Bestuur gekozen. Dit is hij gebleven tot aan zijn verscheiden. Met groote waardeering en innige dankbaarheid denken wij terug aan hetgeen de diepbetreurde overledene voor de Vereeniging geweest is, inzonderheid voor de Stichting Veldwijk, die hij met groote trouw gediend heeft eerst als secretaris, en na den dood van Prof. Wielenga in het voorjaar van 1902, als voorzitter van het Stichtingsbestuur. Veel daalt met onzen goeden Baron van Pallandt in het graf, maar wat blijft is oneindig veel meer, het is Jezus Christus zelf, gisteren en heden dezelfde en in der eeuwigheid".

Van harte wenschen wij, dat de Vereeniging, die nu al zoo lange jaren met grooten zegen is werkzaam geweest, vele steunpilaren mocht hebben als zij in wijlen Baron van Palland heeft gehad. En voorts stemmen wij gaarne in met de slotwoorden van den Penningmeester:

„Bij het eindigen van dit verslag beveel ik de Vereeniging en hare stichtingen in de liefde en steun van alle lezers en lezeressen aan. De Heere gebiede over den arbeid, welken wij verrichten, ook bij den voortduur Zijnen zegen, en schenke mij en hun, die mij helpen, kracht en wijsheid om onzen arbeid met getrouwheid te verrichten."

Officieele Berichten.

Mijdrecht, 3 Nov. Heden werd de ledige plaats, wegens het overlijden van Ds. J. Koning, 14 Juli des vorigen jaars, weer vervuld. De beroepen leeraar, Ds. J. van Loo, van Winsum tot ons overgekomen, werd des morgens in zijn ambt bevestigd door onzen leeraar Ds. H. de Koning, na het houden eener leerrede over 1 Cor. 3 : 9a.

Des avonds deed de bevestigde zijn intrede met een predicatie over Rom. 1 : 16.

Stelle de Heere hem tot een rijken zegen voor deze Kerk.

Namens den Kerkeraad:

J. Keizer Sr.

Buitenland

Duitschland. Uit de 12de vergadering van den Geref. bond voor Duitschland. Een merkwaardige strijd.

Van den 3den tot den 5den Sept. l.l. werd te Odenkirchen de 12de vergadering van den Gereformeerden Bond gehouden. Deze Bond staat op den grondslag van den Heidelberger Catechismus en heeft ten doel de rechten en de genadegaven der Gereformeerde kerk in Duitschland te handhaven en te ontwikkelen.

In de hoofdvergadering die den 1sten September plaats had, hield professor Riggenbach uit Bazel een voordracht over „de leer der rechtvaardigmaking uit het geloof in den strijd van den tegenwoordigen tijd."

Daarna zou de predikant Correvon het woord gekregen hebben om Calvijn's invloed op de wetenschap, de politiek, de beschaving en litteratuur te schetsen; doch deze was verhinderd de vergadering bij te wonen, en daarom trad voor hem Lic. Lang op, die het Calvinisme verdedigde tegen vele scheeve beoordeelingen welke ten huidigen dage daarover geveld worden.

Tegenover de meening door professor Max Weber uitgesproken, alsof het kapitalisme van den tegenwoordigen tijd zijn wortel heeft in de zedenleer van Calvijn, sprak Lang het uit, dat het Calvinisme en de algemeene cultuur ongelijksoortige grootheden waren. In den loop van de ontwikkeling der laatste eeuwen is veel te voorschijn getreden, waarvoor het Calvinisme niet verantwoordelijk kan gesteld worden. Historisch is voor de moderne cultuur de Reformatie met haar idealisme het eerste uitgangspunt, maar toch hebben nog andere factoren medegewerkt.

Door de Engelsche revolutie kwam de gewetensvrijheid en werd de theocratie, door den staat uitgeoefend, gebroken; de Fransche revolutie deed het nationaliteitsbeginsel en dat der humaniteit baan breken, en van beide gingen de werkingen uit, die onze tegenwoordige beschaving mede in het leven geroepen hebben. Het Calvinisme is de voleinding der reformatie, door het met met Lutherdom het piëtistische element en het humanisme verbond en daardoor aan de reformatie activiteit verleend heeft. In de Engelsche revolutie waren niet zoozeer politieke, als wel godsdienstige en kerkelijke vraagstukken aan de orde. Bij die revolutie treedt het puritanisme als een drijvende kracht op (Cromwell, Milton), dat niet uit de wederdoopers zijn oorsprong had, maar uit het Calvinisme voortsproot, toen het in het volksleven indrong. De Fransche revolutie komt niet op rekening van het Calvinisme, maar deze heeft haar grond in het Arminianisme, dat aandrong om den mensch als uitgangspunt te nemen; en dat dit het geval is, wordt bewezen door de in de Fransche revolutie op den voorgrond tredende „verklaring van de rechten van den mensch." Onze cultuur moet een andere wending, nemen en daartoe kan een grondig onderzoek van de denkbeelden van Calvijn nuttig zijn, ja dit is daartoe noodzakelijk.

Zoo ongeveer sprak Licentiaat Lang. Wij nemen niet alles wat hij beweert voor onze rekening, maar het is toch opmerkelijk, dat Lang omtrent Calvijn's leer geheel anders denkt als de meeste Fransche Gereformeerden. Deze toch zijn van oordeel, dat de Fransche revolutie haar oorsprong heeft in de denkbeelden van Calvijn.

Op de avondvergadering werd door drie verschillende sprekers gehandeld over de drie stukken van den Heidelberger Catechismus: ellende, verlossing en dankbaarheid. Wij zouden zeggen, dat een dergelijke bespreking voor een Gereformeerden Bond wel wat elementair is, doch als men bedenkt, dat de avondvergadering, meer een „gemeentefeest" was, waarop 1500 personen samenkwamen, en als men weet, dat in Duitschland door de moderne Theologie de elementaire waarheden van het Christendom worden aangevallen, dan kan men het verstaan waarom op de samenkomst met gemeenteleden gesproken werd over ellende, verlossing en dankbaarheid.

Wij lezen in het *Handelsblad*:

„Een merkwaardige strijd tusschen Kerk en Staat kan, naar de Duitsche bladen meldden, in het Duitsche Rijk verwacht worden.

De bekende professor Schrörs in Bonn heeft in een zijner lessen kritiek geoefend op de pauselijke encyclieke betreffende de bestrijding van het modernisme. Die daad leidde tot een besluit van den aartsbisschop van Keulen, kardinaal Fischer, waarbij aan de katholieke studenten en de leerlingen van het seminarium te Bonn verboden wordt, de verdere lessen van professor Schrörs te volgen.

Tot zoover kon de aartsbisschop gaan; maar hij deed meer. Hij gaf den professor bevel, om zich persoonlijk voor zijn bisschopszetel te komen verantwoorden. Professor Schrörs heeft geweigerd dit bevel op te volgen.

Dit antwoord is begrijpelijk, zegt de *Frankf. Ztg.* „Prof. Schrörs is staatsambtenaar, en behoeft zich niet bij den Bisschop te komen verantwoorden. Hij heeft het ambt, dat de Staat hem opdroeg, te verdedigen tegen machtsoverschrijding van den Bisschop, Pruisen is nog geen Roomsch-Katholieke kerkstaat". En het blad verwacht, dat de Pruisische regeering dit den Bisschop van Keulen zal duidelijk maken.

En het *Evangelische Gemeindeblatt für Rheinland und Westfalen* schrijft:

„Een historisch oogenblik. Thans moet blijken wie machtiger is, Rome of Pruisen. Het gaat hier niet om een confessioneele, maar om een wetenschappelijke quaestie. De Pruisische staat kan niet toestaan, dat een Kardinaal of een Paus gezag oefent over een staats universiteit. Of de Katholieke faculteiten moeten worden gesloten, of de staat toone zijn macht en belette alles, wat een moedig Katholiek professor in zijn oprechten arbeid tot welzijn der wetenschap kan belemmeren".

„Telang heeft men in Pruisen gehoor gegeven aan de stem van den Keulschen kardinaal-bisschop. Thans is het tijd, dit weer goed te maken. Nog regeert de Paus niet over de Pruisische faculteiten. Nog bestaat bij het katholieke volk de achting voor de geestelijke hoogte der wetenschap. En daarom zeggen wij: Het is een historisch oogenblik, en een belangrijke beslissing van de Pruisische regeering staat te wachten. Zal zij strijd voeren tegen het fanatisme en de onduitsche vrees voor de wetenschap, en daardoor bij honderdduizenden katholieken levendige instemming wekken — of zal de staat zich verlagen tot slippendrager der hierarchie? Dat is de vraag, die de Hervormingsdag ons dit jaar brengt."

Eigenaardig is het, dat men van liberalistische zijde maar niet kan begrijpen, dat een „Katholieke faculteit", wat haar onderwijs betreft, niet staat onder het gezag van den Staat, maar onder dat der Roomsche hierarchie. De Staat kan alleen in deze ingrijpen, door zulk eene faculteit op te heffen.

Engeland. Uit de algemeene Synode der Iersche Presbyteriaansche kerk.

Ook op „het groene eiland" vindt men een Presbyteriaansche kerk met eene Gereformeerde belijdenis, namelijk in den Noord-Oostelijken hoek in de provincie Ulster. Deze provincie wordt door eene bevolking van Schotschen oorsprong, de zoogenaamde Iroskoten bewoond, en dezen behooren tot de Presbyterianen en niet tot de Episcopalen.

De Iersche Presbyteriaansche kerk heeft in de stad Belfast haar centrum; daar is hare Universiteit en haar Gymnasium (the Royal Institution) en daar houdt zij hare Synoden. Aan de golf van Belfast ligt het oude Bangor, de plaats van welke de zendelingen uitgingen, die in den tijd vóór Bonifacius een Christendom onafhankelijk van den paus op Duitschen bodem wilden planten. Onder hen bevond zich Kilena, die ook Kilian genoemd wordt. De naam komt tegenwoordig nog in die streek voor.

Ook dit jaar heeft de Iroskotische kerk hare Synode te Belfast gehouden. Hoofdschotel op deze vergadering was het alcohol-vraagstuk; men besloot den strijd tegen de heerschende drinkgewoonten met kracht voor te zetten.

Een merkwaardig besluit nam de Synode, toen aangenomen werd naast de algemeene kas voor weeskinderen ook een algemeene fonds te te stichten voor bejaarde en behoeftige gemeenteleden. De jaarlijksche contributie voor dit fonds zal *f* 3,00 bedragen; men meende dat de kerk als gemeenschap zich verplicht moet gevoelen voor wederzijdsch hulpbetoon te zorgen, en daarom ging men over tot het stichten van het fonds. Naar ons beste weten is de Presbyteriaansche kerk van Ierland de eerste, die ouderdomsverzorging uit de algemeene kas ter hand neemt.

Ook beraadslaagde men over de opleiding tot den dienst des Woords en wel over het Magee College. Dit College is door eene dame uitdrukkelijk voor de opleiding van aanstaande dienaren des Woords gesticht; het bestaat uit twee afdeelingen, een voor letterkunde en een voor Godgeleerdheid. Wel is deze inrichting in verband gebracht met de Koninklijke Universiteit te Belfast, maar de algemeen Synode heeft er het toezicht over en deze vergadering benoemt ook de hoogleeraren.

Nu had het Magee College een legaat van 100,000 pond sterling gekregen (*f* 1,200,000), met de bepaling dat de letterkundige afdeeling niet meer onder de algemeene Synode, maar onder een door de algemeene Synode te benoemen bestuur staan zou. Na lange discussie besloot men, op de volgende Synode een besluit over deze zaak te nemen, en een commissie te benoemen, ten einde dan de vergadering te dienen van advies.

Daarbij kwam de schoolquaestie op de Synode ter sprake. De regeering was gekomen met een wetsvoorstel, waardoor de invloed der kerken op het onderwijs zeer beperkt werd. Van Ultramontaansche zijde had men zich zoo vierkant tegen de plannen der regeering verklaard, dat deze besloot het wetvoorstel in te trekken.

De Synode bleef ook haar standpunt innemen, dat de Kerken voor het Godsdienstonderwijs op de scholen te zorgen hebben.

In een aantal kerken was er toenadering gekomen tusschen haar en de Methodisten, zoodat Presbyteriaansche predikanten op de kansels der Methodisten prediken, en omgekeerd. Deze zaak werd in handen eener commissie gegeven, welke commissie meende, tot voorzichtigheid in dit stuk te moeten manen. Het is toch niet onverschillig, aan welke kerk men zich heeft te houden; en al te groote ruimhartigheid kon licht tot zulke onverschilligheid leiden. „Ieder het zijne", zoo sprak men, en voor eene georganiseerde unie tusschen de Methodistische en de Presbyteriaansche kerk was het de tijd niet.

Winckel.

Voor Kinderen.

AAN VRAGERS.

Een onzer lezeressen Mevr. H. G. v. d. H. schrijft ons dit:

„Met belangstelling las ik in *De Heraut* uw antwoord op de vraag van W., of men aan sport en dergelijke vermaken mag meedoen.

Mijns inziens was de vraag niet volledig gesteld, en daarom wil ik er nog een kleine vraag bijvoegen:

Wanneer men bezwaren heeft zijn jongens des Zondags deel te laten nemen aan wedstrijden, mag men ze dan toch naar die wedstrijden (b.v. voetbal, cricket enz.) des Zondagsmiddags laten gaan kijken?

Met het antwoord op deze vraag in een der volgende *Herauten*, zult u mij zeer verplichten."

Zoo als onze geachte lezeres weet, hebben we het bepaald afgekeurd, dat vaak door de beoefenaren van sport des Heeren dag wordt ontheiligd, gelijk feitelijk geschiedt.

Wanneer men nu kinderen naar op Zondag gehouden wedstrijden enz. laat gaan kijken, dan moet een kind hieruit wel de gevolgtrekking maken, dat er geen kwaad in ligt. Dien ten gevolge zal zulk een kind er heel licht toe komen, om buiten weten der ouders, of als het ouder wordt, ook aan de ontheiliging van den Rustdag deel te nemen.

Dit klemt te meer, wijl, gelijk we zeiden, sport *niet*, gelijk b.v. jenever drinken, in zich zelf kwaad is — overdrijving nu daargelaten. Maar het kind moet leeren, dat, schoon de dag des Heeren ons ook wel degelijk tot ontspanning van den dagelijkschen arbeid is gegeven, we hem misbruiken, zoo het hoofddoel, dat b.v. de Heidelbergsche Catechismus aangeeft, op den achtergrond raakt of wegvalt. En dat, geschiedt door de wedstrijden op Zondag waarbij dan de ziel geheel vervuld is met